

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

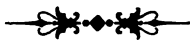
А. БЕЛИЋ

уз

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у
Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у
Београду, М. РЕШЕТАРА, б. проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив.
у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив.
у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА,
проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА,
проф. Унив. у Београду

КЊИГА VIII

ДРЖАВНА ШТАМПARIЈА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД, 1928—1929

О писању руских имена у нашем језику.

При употреби туђих особних именица уобичајено је да се оне пишу онако како се изговарају у језику из кога су узете, н. пр. *Шекспир, Иго, Ешјен, Бордо*. Дешава се, истина, да се туђа имена у текстовима штампаним латиницом остављају онако како се пишу у језику из којег се узимају, нпр.: *Shakespeare, Bordeaux, Goethe* и сл., што је врло незгодно за оне који не знају туђих језика, па читају како је написано. Али, док се у транскрибовању презимена и географских назива, углавном, подједнако поступа, дотле код личних (крштених) имена има доста размимоилажења. Јер једни транскрибују н. пр. *Luis* са *Луј*, други са *Лудвик*, а трећи са *Људевиӣ*; *Étienne* ће једни оставити као *Ешјен* (или *Ешијен*), други ће га посрбити у *Шеван* или *Сшјейан*; енглеско *George* ће једни транскрибовати као *Џору*, други ће га превести у *Ђорђе*, а трећи ће направити од тога име *Ђуро* (н. пр. енглески краљ *Ђуро VI*!).

Не мислим се овде задржавати на транскрибовању несловенских особних именица, тачније речено особних именица узетих из несловенских језика. Мене више интересују словенска имена, при чијој се транскрипцији мора нешто друкчије поступити, као што ћу показати у даљем излагању о транскрибовању специјално руских особних именица, о чему мислим овог пута говорити.

I

Посматрајући употребу руских имена у говору и штампи и прегледајући раније и садашње преводе с руског видео сам да нема једног принципа, којег би се сви држали. Не, него свако на свој начин транскрибује иста имена, па чак и исти писци не показују никакву доследност у томе. Једном речју, у транскрипцији руских имена налазимо праву анархију.

Ипак се у транскрибовању руских имена могу назрети три тенденције. Најстарији наши преводиоци већином су се трудили да руска лична и географска имена посрбљавају, не водећи рачуна о руском изговору. После тога, највећи број наших преводилаца,

и српских и хрватских, нису начисто како треба писати руска имена, већ или их транскрибују фонетски, према руском изговору, не увек успешно, или их пишу као што се пишу у руском, или их посрбљавају, гдегод је то могућно. И већином исти преводилац употребљава сва три начина. У најновије време опажа се код преводиоца тенденција да се имена пишу према руском изговору, али се и код њих могу наћи и примери етимолошког писања и посрбљавања. Овако шаренило прешло је из преводне књижевности и у живи говор и штампу, па се уобичајила употреба имена знаменитих личности и места било према фонетској било према етимолошкој транскрипцији.

Ово шаренило и недоследност у транскрипцији јасно се види из најкарактеристичнијих примера које овде наводим, нарочито из упоредног прегледа имена у истом дјелу а у разном преводу.

Код *Вука Караџића* у његовим делима сретамо овака руска имена: *Ђорђије, Никола, Констаншин, Павловић, Арсенијевић, Надеждин, Державин, Малиновски, Оболенски, Смоленск, Могиљев, на Дњепру, Вимица, графа Толстога.*

*М. Ђ. Милићевић*¹⁾ овако преводи: *Ињаш, Тирило, Методије, Андрија, Гаврило, Манојло, Аксенџије, Текла, Нада, Јевђеније, Андријевић, Алексијевна, Ињашовић, Николајевић, Крујејева, Усшимевка, Мишко, Мајрена, Кулик, Глушџенко, али: Јевсјавђевна, Каљужњев, Тургењев.*

Код *Милована Ђ. Глишића*²⁾ налазимо овака имена и презимена: *Павле Ивановић, Ашанасије Васиљевић, Насјасија, Андријуска, Денис, Андреј, Тенџејњиков, Селифан, Савелије, Собакевић, Фјодоровна, Свињин Мањилов, Канајаћев. Којјејкин,* Видимо, дакле, да се у једним случајевима умекшано *л* и *н* не обележавају, а у другим се случајевима не само они транскрибују као *љ* и *њ*, већ се и умекшано *ш* транскрибује као *ћ*, а умекшано *к* као *кј*.

Упоредићемо лична и географска имена из дела *И. С. Тургењева* „Записки охотника“ у преводу *Мирка Дивковића*³⁾ и *Јована Максимовића*⁴⁾. Латиницом штампана узета су из Дивковића.

¹⁾ Истинска служба. Написао *И. Н. Патапенко*. Превео — Српска Књиж. Задруга. Београд 1892.

²⁾ *Никола В. Гогољ, Мртве душе*. С руског превели *Милан Ђ. Глишић* и *Станка Ђ. Глишићева*. Забавник *С. К. Задруге*. Београд 1921.

³⁾ *Ivan S. Turgenjev. Izabrane pripoviesti Sv. III. Zagreb 1897. Izdanje Matice Hrvatske.*

⁴⁾ *Ловчеви записи од Ивана Тургењева, с руског превео — Срп. Књиж. Задруга књ. 118 и 124. Београд 1908 и 1909.*

Хор — *Tvor* (рус *Хорь*), *Полушкин* — *Polutikin*, *Феђа* — *Fedja*
Аћим — *Akim*, *Васја* — *Vasja*, *Никола Кузмић* — *Nikolaj Kuzmić*
Калинић — *Kalinić*, у *Желтухиној* — и *Želtuhini*, *Тимофјејевна* —
Тимофејевна, *Бјељево* — *Vjeljevo*, *Звјерков* — *Zvjerkov*, *Алексеј* — *Alek-*
sej и *Алексије* — *Aleksej*, *Савелије Аљексејевић* — *Savelij Aleksjee-*
vić, *Сћоушка* — *Scoriška* (рус. *Сщѣушка*), *Иљић* — *Iljić*, *Кинџиљан*
Сјемјонић — *Kintiljan Sjetonic*, (на другом месту има *Setjonic*)
Филиј — *Filip*, *Валеријан* — *Valerijan*, *Трифун* — *Trifun*, *Фјодор*
Михјејућ — *Fjodor Mihjejić*, *Ола* — *Oljga*, *Овсјањиков* — *Ovsja-*
nikov, *Александар Королев* — *Aleksandr Korolev*, *Порфирије* — *Por-*
firij, *Марџа Димијријејевна* — *Marfa Dmitrevna*, *Василије* (у gen.
Василија и *Васиља*) — *Vasilij* (у gen. *Vasilja*), *Таџјана Иљињична*
(на другом месту *Иљињична*) — *Tacjana Iljinična*, *Мића* — *Mića*,
Борка (рус. *Борька*) — *Borjka*, *Микуљино* — *Mikulino*, *Сергеј Пехтерев*
— *Sergiej Pehterev*, *Афанасије* — *Afanasij*, *Косџа* и *Косџа* — *Kosca*,
Красна Брда (*Красны Холмы*) — *Crveni Hum*, *Павле* — *Pavel*, *Ав-*
дјеј — *Avdej*, *Акуљина* — *Akulina*, *Фјоклисија* — *Feklista*, *Красива*
Мјер (име места) — *Krasiva Meč*, *Јерофеј* — *Jerofej* — *Пјеночкин* —
Rjepočkin, *Пјеров* (место) — *Perov*, *Већеслав* — *Vjačeslav*, *Љебеђањ*
(име места) — *Lebedjanj*, *Беневољенски* — *Benevolenski*, *Пољежајев*
— *Poležajev*, *Крујијањиков* — *Krupjanikov*, *Филофеј* — *Filofej*, *Усџуг*
— *Ustjug*, *Јеремејућ* — *Jeretjejić*, *Панђељеј* — *Pantelej*, *Малеќ-Адељ*
— *Malek Adelj*, *Аксиња* — *Aksinja*, *Василиса Васиљевна* — *Vasilisa*
Vasilijevna, *Безсељендјејевка* — *Bezselendjeevka*, *Свјашојегорјејевске* —
Svetogeorgijevske, *Великокњажевске* — *Velikoknezovske* и т. д.

Као што се из наведених примера види, ова два писца слажу се увек само у употреби *ћ* место руског *ч* у називима по оцу („отчеству“), а у обележавању умекшаних сугласника врло се ретко слажу међу собом и, што је најгоре, никад се не држе доследно једног начина транскрибовања.

Исто ћемо наћи ако упоредимо преводе Толстојеве Ане Карењине *Милоја Срећеновића*¹⁾ и *Марџина Ловренчевића*²⁾. Код њих има оваких примера:

Сћејан Аркадијевић — *Stjeran Arkadjević* (код њих у оваким случајевима увек *ч-с*), *Василије Фјодоровић* — *Vasilije Fedorović*, *Грињевич* — *Grinević*, *Алексије* — *Aleksěj*, *Сергеј* — *Sergej*, *Љовин* — *Levin*, *Теренџије* — *Terentij*, *Тиш* — *Tit*, *Аљоша* — *Aleša*, *Васка*

1) Лав Н. Толстој, Ана Карењина. Превео Милоје Сретеновић, Б. 1908—10.

2) Lav Tolstoj, Ana Karenjina (Hrvatska Biblioteka 786 796) — Zagreb 1915.

— *Vaska, Фомин — Fomin, Косџа и Косџа — Kostja, Серјожа — Sereža, Никола и Николај — Nikola i Nikolaj, Маџија — Matvėj, Семјон — Semen, Марија — Marja, Агаџија — Agafja, Аркадијевна — Arkadjevna, Евгенијевна — Evgenijevna, Карењин — Karenin, Махоџин — Mahotin, Екаџерина — Каџарина, Кознишов — Koznyšev, Вронски — Vronskij, Облонски — Oblonskij, Голицин — Golycin, Тверска — Tverskaja, Шџал и Шџал — Stahl, Сигоњин — Sigonin, Рјабињин — Rjabinin, и т. д.*

„Војна і мир“ Ј. Толстоја, у преводу А. Харамбашића (Загреб 1889) има примера с именима остављеним као у руском, без умекшавања сугласника, има их с фонетичком транскрипцијом, најзад има имена којима је дат српски изглед. „Отчества“ су увек на ћ. Ево неколико примера.

С етимолошком траскрипцијом *Liza, Vasilij, Andrej, Kiril, Nikolaj, Mitinka, Semenovna, Tihon, Denisov, Aleksejević, Magnicki, Fedorovna, Danilovna, Smolensk, Kreml,*

С фонетичком транскрипцијом: *Borja, Sonja, Vjera, Bjelov, Semjon, Fedja, Matrjona, Jljinišna, Petja, Jljn.* Не може се знати да ли овде *lj* и *dj* значе *љ* и *ђ* или *лј* и *дј*.

Посрбљена имена: *Katarina, Natalija, Dimitrijevna, Julija, Pavle, Sokolnik, Jelisava, Jgnjatijevna, Mitka, Danilo, Jlija.*

Харамбашић има: *Bezuhaја, Drubeckaja*, а у ген. чак *Drubeckaje! J. Скерлић*¹⁾ овако транскрибује руска имена: *Никола Гогољ, Николај Доброљубов, Гаврило Державин, Михаило Љермоншов, Димиџрије Голицин, Дмиџриј Писарев, Алексије Писемски. Изњаџије Поџајенко, Глигорије Поџемкин, Каџарина II, Марија Маркович, Теофан Прокојович, Тимоџеј Левандовски, Фјодор Досџојевски, Боџански, Љејкин и др.*

Код проф. Р. Кошуџића²⁾ има, прво, примера да су имена написана онако како се у руском изговарају, бар донекле:

Бјелкин, Бјелински, Васиљевна, Викенџијевич, Герасимович, Сергејевич, Фјодор и др. Али има и посрбљених имена:

Петџар Аџанасијевич (само се ч увек чува), *Аџим, Алексије, Тимоџије, Тома, Теофан, Вера, Марџа.* Чак су и нека имена од мила (хипокористика) посрбљена:

Колечка = Никиџа, Сонечка = Сојка, Манечка = Мара, Каџа = Каја, Каџенька = Каџиџа, Каја и др.

¹⁾ Историја нове српске књижевности. II изд. Београд 1921.

²⁾ Примери књижевнога језика рускога. Београд 1910 и Граматика руског језика, Ia Петроград 1919. II Београд 1914.

Сви ови случајеви посрбљавања узети су из Граматике, где је потребно било тако поступити, да би се дало што тачније значење деменутива од мила.

Што се тиче транскрипције имена с меким *л* и *н*, у једним случајевима ти сугласници су транскрибовани као *љ* и *њ*, а у другим су остављени непромењени. На пример:

Љенски, Обољенски, Пољевој, Љермоншов, Бјељински, Корољенко, Њекрасов, Жемчужњиков, Оњегин, Оловјашњиков, Јевгењевич; али:

— *Александар, Валерије, Милије, Илија, Паншелејева, Алексејевич, Никола, Никишин, Евгеније, Несторович.*

У преводима с руског које издаје „Народна Књижница“ налазимо оваке примере: *Александр, Стейанович, Јаковљев, Максимович, Игњатије, Њиночка, Бјелокљуцки, Бјелојарје*, али и: *Вавилиха, Федор, Павле, Јевђеније Павловић, Сергеје Сергејић.*

У часопису „Руски Архив“, који у последње време излази у Београду, налазимо врло разнолику транскрипцију, јер сваки преводилац транскрибује на свој начин, који није увек сталан. Тамо, прво, налазимо примере да су имена остављена онако како су у руском написана (разуме се са заменом *й* са *ј* и *ы* са *и*): *Александар* (али и *Александр*) *Николај, Сергеј, Алексеј, Леонид, Валерије, Лидија, Федин, Бели, Весели, Ајухшин, Архангелски, Мелникова, Лебедев, Слоним, Сшалински.*

Али, с друге стране, тамо налазимо и фонетичку транскрипцију, бар делимичну:

Феџин, Јесеџин, Фађејев, Буњин, Љермоншов, Корољенко, Одињец, Слоњим, Евгењев, Јелењев, Буђени, Лењин, Сшалин, Сшалински, Даниљевски, Љесков.

С једне стране имамо „отчества“ и презимена на *ич*: *Сергејевич, Васиљевић, Павловић*, и др., а с друге стране: *Михајиловић, Ивановић, Лелевић, Шершењевић*, и др. С једне стране презимена на *-иј*: *Волниј, Горкиј, Писемскиј*, а друге стране: *Бели, Досшојевски, Михајловски, Сшалински* и т.д.

Могло би се навести још безбројно примера из разних писаца и преводилаца са многобројним варијацијама у транскрибовању, али мислим да је и оволико довољно да се види колики је код нас хаос у томе. Али, да би са нашао неки ред у овом нeredу и добила јаснија слика недоследности, сврстаћу случајеве у неколико категорија.

I Транскрибовање имена узетих у целини

а) Или је остављен руски облик :

Фјодор, Фома, Gavriil, Vjačeslav, Koznyšov, Anpenkov, Семјон, Ignatij, Evgenijevna, Фјокла, Николај, Нађа, Васја, Matvêj, Kostja, Вјера, Аким; Хор. (рус. *Хорь*), *Морјач, Бирјук*; имена места: *Бјежин Луг, Красна Брда (Красные Холмы), Красива Меч, Свјашоје-горјевски* и др.;

б) или је именима дат српски облик или су преведена :

Већеслав, Манојло, Гаврило, Никола, Тома, Игњаш, Текла, Аџим, Машија, Vera, Нада, Васа, Kosta и др.; надимци: *Tvor, Žmira, Мрјуд* или *Курјак* (рус. *Бирјукъ*); имена места: *Vježina Livada, Crveni Hum, Камена Греда (Каменная Гряда), Svetojurjevski* и др.

II Транскрибовање завршетака

1. Завршетак код имена :

а) или се оставља руски завршетак: *Филофеј, Terentij, Панћелеј, Pantelej, Јеремеј, Василиј, Aleksêj, Серијеј, Николај, Matvêj, Marja, Александр, Андреј*, и други;

б) или је дат српски облик: *Игњаш, Ђурило, Никола, Андрија, Манојло, Марија, Серије, Савелије, Машија, Павле, Равао, Гаврило, Vasilije*;

2. Завршетак код имена по оцу и презимена на — *ич* :

а) или је остављено — *ч*: *Сергејевич, Vasiljevič, Герасимович, Григорович* и др.;

б) или има *-ћ*: *Игњашовић, Собакевић, Аркадијевић, Ivanović, Григоровић*, и др.

3. Завршетак на *-скиј, -ска* :

а) или је остављено као у руском: *Vronskij, Dostojevskij, Горкиј, Писемскиј, Везухаја, Volkonskaja, Drubeckaja, Sineckaja* и др.;

б) или је узет наш наставак: *Досшојевски, Облонски, Вронски, Volkonski, Benevolenski, Болконска, Синецка, Тверска* и др.

III Обележавање меких сугласника

1. Умекшано *л* :

а) остаје као *л*: *Селифан, Pantelej, Malek, Aleša, Levin, Васулица, Алексеј, Леонид, Лебедев, Lenočka, Kuzovlev, Вавилиха, Јелењев, Архангелски, Мелникова, Илић, Лидија, Валерије, Сџалински, Лелевић, Лермоншов, Ленин* и др.

б) транскрибује се са љ: *Иљић, Маљек-Адељ, Панћелеј, Аљоша, Љишка, Љовин, Гољењишчев, Корољенко, Љермоншов, Љесков, Љенски, Жељезов, Сшаљин, Даниљевски, Васиљевич, Бјељински, Сшаљински* и др.

2) Умекшано н:

а) остаје као н: *Каренин, Grinevič, Sigonin, Prjačnikov, Pletnev, Апенков, Никишин, Леонид, Voznicin, Мелникова, Слоним* и др.;

б) транскрибује се са њ: *Карењин, Свињин, Мањилов, Јевењјевич, Грињевич, Рјабињин, Сигоњин, Сишњиков, Сњешков, Турењев, Јелењев, Њекрасов, Шешерњевич, Одињец, Слоњим* и др.;

3) Умекшано ш:

а) већином остаје као ш: *Terentij, Pantelej, Тиш, Pehtereв, Тереншије, Маготин, Никишин, Сшејан, Екашерина* и др.;

б) понекад се транскрибује са шј, већином кад има у руском ш̄ + е, я, ю: *Ташјана, Пушјашов, Реја, Катја, Костја, Усшју, Устјуг, Стјеран, Потјехин* и др.;

в) врло ретко се транскрибује са ћ (већином у случајевима где се транскрибује и са шј.): *Таћана, Пећа, Каћа, Канаџаћев, Јевсџаћевна, Панћелеј, Косћа, Махоћин, Ђурин, Пехћерев, Скоџушка*, и др.;

4) Умекшано д:

а) већином остаје непромењено: *Державин, Fedin, Денисов, Погодин, Одињец, Лебедев, Adelj, Димишријевна*;

б) ређе се замењује са ђ (у случајевима кад и ш̄ са ћ): *Феђа, Феђин, Фађејев, Буђени, Лебеђејев, Љебеђањ*;

в) најређе се транскрибује са дј: *Arkadjevna, Lebedjan, Безселендјејевка, Fadjeev*, (у латиници се не може знати да ли овде дј значи дј или ђ.)

5) Умекшани уснени сугласници:

а) Уснени сугласници *б, в, м, њ, ф* најчешће се остављају без ознаке умекшаности: *Бели, Вера, Perov, Fedin, Круџејева, Тимофејевна, Savelij, Pavel, Јерофеј, Semen, Меџ, Јеремејић, Fedor, Феђин* и др.;

б) После њих пише се *ј*, и то најчешће кад у руском после њих долази *я, ю, ѳ* или акцентовано *е (ѐ)*: *Бјели, Вјелово, Бјелински, Бјелкин, Звјерков, Невјеров, Вјера, Оловјашњиков, Јеретјејић, Сјемјонић, Пјеров, Круџјањиков, Тимофјејевна, Фјодор, Фјоклисџа, Мјеч* и др.

б) Умекшани *р* и *с* остају без измене, само се пред *ѳ, я* и ретко пред *е* транскрибују као *рј* и *сј*: *Рјејин, Рјавињин, Кудрјавцев, Сјеров, Сјемјонић, Vlasjeva, Aleksěj, Васја, Серјожа*.

Овде у ствари и не може бити речи о некој замени умекшаних сугласника *p* и *s* већ о транскрибовању сложених руских слова *e*, *ѣ*, *я*, *ю*, у којима има елеменат *j*.

7) Умекшани задњенепчани сугласници *z*, *k* и *x* испред *e* никад се не обележавају: *Евгенијевна*, *Собакевич*. Испред *ѣ* има примера да се *z* транскрибује са *zj*: *Серџеј*, *Sergjej*.

II

Што оволику разноликост и недоследност налазимо у транскрибовању руских особних именица, не треба се чудити. Није у питању обележавање гласовних појава нашег језика, које је фиксирано нашом фонетичком азбуком, већ прилагођавање гласова туђег али ипак сродног језика нашем изговору и нашем правопису. А у томе нити је било каквих прописа, нити је освештана употреба могла бити руковођа за све случајеве. Све је зависило од преводилачког познавања једног и другог језика, од језичког осећања и од угледања на уобичајене сличне случајеве. Али, пошто су ти чиниоци били врло разнолики, морали су и резултати испасти разнолики.

Први пут, бар колико је мени познато, налази се упутство за писање словенских имена у *Правопису* проф. А. Белића, који каже да за имена и називе узете из словенских језика вреди исто правило које и за све друге туђице, т. ј. да их у *духу нашег фонетског правописа треба писати онако како се изговарају у народу из кога се узимају*¹⁾. На другом месту²⁾ каже да имена позајмљена из словенских језика треба, уколико се више може, оставити у оригиналном облику, а за пример наводи имена на *-ски*, за које каже да их треба мењати као придеве, на пр. *Жуковски-Жуковскога*; женском роду на *-скаја* ваља дати облик на *-ска*: *Жуковска*, *Жуковској* (а не *Жуковскаја*, *Жуковскају*) Даље вели да руска, пољска, бугарска и сл. презимена на *ч* треба писати са *ч*, на пр. *Григорович*, *Мицкевич*. Имена као *Толстој* треба мењати као *Миливој*, дакле: *Толстоја* а не *Толстога*.

Ове идеје ушле су и у званично „Правописно упутство“ од 15 јуна 1929 г., па су из њега, нешто разрађене, унете у II издање

¹⁾ Правопис српскохрватског књижевног језика. Београд 1923. Стр. 122.

²⁾ Ibid. стр. 125.

Правописа. Ту се о транскрибовању словенских имена говори у два параграфа¹⁾.

У § 249 каже се да се руско *ы* и пољско *у* транскрибују нашим *и*; пољско *s', z', ł* и руско тврдо *л* нашим *ш, ж, л*. „Иначе ће се бележити нашим знацима онако како се имена изговарају: *Њекрасов, Лођ, Бођански, Мицкјевич, Дрђина* и сл“.

Даље се каже да не треба посрбљавати таква имена као *Григорович, Грегорчич, Милешич*, већ их оставити са *ч*; тако исто треба оставити *Водойивец, Јиречек*, у гер. *Водойивеца, Јиречека* и сл.

У § 250 каже се да имена као *Жуковская, Ясная Поляна, Царское Село* и сл., на против, треба посрбљавати у *Жуковска, Јисна Пољана, Царско Село*; за наш језик необична имена као нпр. *Толстој* треба мењати као *Миливој*, дакле; *Толстоја, Толстоју*, а не *Толстога*.

То је све што се може наћи у „Правопису“ као упутство за транскрибовање словенских имена уопште. Налазим да ово није потпуно нити се може употребити за све случајеве, којих има много више, као што смо раније видели, и који су много сложенији него што би се рекло према примерима наведеним у „Правопису“.

Основно начело „Правописног упутства“ о транскрипцији туђих имена, да позајмљена имена треба писати онако како се изговарају у језику из кога су узета, не може се у потпуности, без ограничења и без модификација, применити на словенске језике. Разлози за то видеће се ниже, а овде напомињем да се то начело не примењује у потпуности ни на речи из других језика, н. пр. на латинске и грчке. Јер нико не каже *Тетис, Менелаос, Андромаке, Аристидес, Јуно, Аугустус, религио, премијум* и сл. што се, уосталом, констатује и у Правопису, а да и не спомињем туђа имена која су постала наша народна, са сасвим друкчијим изговором него у изворном језику, као што су нпр. *Јован, Ђорђе, Досићије, Илија* и др.

Кад се, дакле, отступило код позајмљених имена из несловенских језика и учинила концесија духу народног језика, не само у погледу завршетка већ и у погледу изговора гласова, утолико више се сме и мора допустити отступање од оригиналног изговора словенских речи. Кад би се горње правило стриктно примењивало,

¹⁾ Правопис српскохрватског књижевног језика. Према прописима Министарства Просвете саставно А. Белић. Друго, прерађено издање. Београд 1930. Стр. 91.

онда би пољско име *Włodimierz* требало писати *Влођимјеш*, што би била најприближнија фонетска транскрипција. А ко би у овоме могао назрети име *Владимир* и дали се може тако далеко ићи, иако сам недавно заиста нашао у једним престоничким новинама написано *Влођимјез* ?

При транскрибовању словенских имена¹⁾ мора се водити рачуна о многим стварима, а поименце: 1) о томе да ли су нам заједничка и да ли се образују на исти начин као код нас; 2) о гласовним особинама нашег и словенског језика из кога се име узима; 3) о већ уобичајеној употреби сличних имена; 4) о језичком и акустичком осећању. Ово већ показује да се транскрипција словенских имена не може обухватити једним простим правилом, заједно са позајмицама из свих других језика, већ да се у свима категоријама случајева, морају применити горња четири обзира, па за сваку од њих прописати начин транскрибовања.

Основно правило за транскрибовање имена гласи:

*„И лична имена, презимена и географска имена, била она словенска или несловенска, треба писати фонетски, шј. онако како се изговарају у дошћичном језику“.*²⁾

Проф. Белић није унео ово правило посебице у II издање свога Правописа, већ уопште за све позајмице. А шта у духу њега каже о транскрибовању словенских имена, видели смо мало раније. Али он сам допушта отступање од њега, јер на крају § 240 вели:

*„Сем тога, треба особиту пажњу обратити и на писање и промену личних и географских имена, јер шју могу бићи нарочити обзири“*³⁾. Који су ти обзири у погледу на словенске језике видели смо мало пре, али они су, као што сам рекао, недовољни, а у даљем излагању покушаћу да то и докажем, изневши претходно и све друге обзире који, по моме мишљењу, морају утицати на прописивање правила за транскрибовање словенских имена.

По моме мишљењу ово су ти обзири којих се морамо држати при транскрибовању руских имена.

1) Овом речју означавам, ради краткоће, лична имена, презимена и надимке, и географске и типографске називе.

2) Правописно упутство. Београд 1929. Стр. 38, § 147.

3) Правопис, стр. 88. Курсив је мој.

1. При превођењу с руског језика ми руске речи или замењујемо својим или их остављамо непреведене, давши им само српски облик и прилагодивши их нашем изговору. У другом случају имамо две врсте речи: а) или су то наше заједничке речи, само можда с друкчијим акцентом, изговором неких гласова и обликом; б) или су то чисто руске речи, макар и страног порекла, које се, као технички термини или русизми, не преводе, али се и оне морају прилагодити нашем језику. Узмимо примере за то:

І *сѣранá* > *земља*, *сайбѣгъ* > *чизма*, *хорѣшій* > *добар*, *земляніка* = *јагода*, *сѣрок* = *чешрдесет*, *здѣсь* = *овде* и сл.

II а) *ледъ* (*лед*), *сердце* (*срце*), *ночь* (*ноћ*), *корова* (*крава*), *швоя* (*швоја*), *десять* (*десет*), *зачѣто* (*зашћо*) и сл.

б) *самоваръ* (*самовар*), *кафѣанъ* (*кафѣан*), *онодворец* (*једнодворац*), *юродивый* (*јуродив*), *баѣюшка* (*баѣушка*), *рубль* (*рубља*) и сл.

Члан 149 „Правописног упутства“ гласи:

„Заједничке именице позајмљене из словенских језика, уколико се не жели да се наведу у оригиналном изговору, добијају у нашем језику гласовни облик као да су у њему поникле. Напр. *сујѣшан*, *обиље*, *жерѣвошти*, *скрушен*, *савршенствѣ*, *искушење*“.

Горња класификација речи и ово правописно правило, које потврђује оно што сам рекао за групу II б), могу се применити и на особне именице, а не само на заједничке. Јер кад преводимо нешто с руског ми догађаје, ствари и људе означавамо нашим речима. Па као што при том неке руске заједничке именице замењујемо сасвим другим нашим истог значења, неке скоро и не мењамо, зато што се појмови које оне означају и код нас казују истим речима, и, најзад, неке остављамо непреведене, зато што су то русизми који се не могу превести, — тако исто морамо радити и с именима. Као што *совершенный* и *жерѣва* нису превођене већ само добиле наш гласовни облик, да би постале „саставни део нашег књижевног речника“¹⁾, тако се и од *Рюрик* добило *Рурик*, јер код нас већ није било умекшано *р*, као што га је нестало и у *мору* (рус. *морю*), тако ћемо *Александръ*, *Марья*, *Василій* транскрибовати као *Александар*, *Марија*, *Василије*, јер та иста имена код нас имају тај гласовни облик. Уосталом и у „Правописном упутству“ и у „Правопису“ говори се о гласовним изменама, својственим нашем језику, које се врше на именима узетим из туђих језика, па то, дабome, вреди и за руска.

¹⁾ А. Белић. Правопис, II изд: стр. 90.

2. Принцип да се имена транскрибују онако како се изговарају у језику из кога су узета нико не примењује на руска имена у *погледу на самогласнике*. Јер док се нпр. енглеско *Jack* или *Smuts* транскрибује као *Џек* и *Смајтс*, дотле нико не каже и не пише *Масква*, *Адеса*, (ако баш не *Ађеса*), *Талсџој*, *Арлоф*, *Арјол*, *Жердеџки*, *Шейшал*, и сл., како се изговарају у нормалном књижевном руском језику имена *Москва*, *Одесса*, *Толсџој*, *Орловз*, *Орелз*, *Жардеџкиј*, *Шайшалз*¹⁾. Да и не спомињем да самогласници *е* (*ѣ*) и *я* из уста млађег поколења московског звуче пред акцентом, нарочито испред меког сугласника, као *и* (после *ж* и *ш* као *ы*)²⁾, те би имена *Черџковз*, *Петрџовз*, *Чисџяковз*, *Чернџовз*, *Шенџинз*, *Жемџужниковз* требало код нас писати *Чирџкоф*, *Пиџроф*, *Чисџикоф*, *Чирноф*, *Шиншин*, *Жимџужникоф*³⁾.

3. Познато је да се у руском јасни сугласници на крају слога изговарају мукло, међутим се код нас руска презимена на-*овз* никад не пише на-*оф*, како се у руском изговарају и која се чак и у несловенским језицима пишу на-*off* или-*eff* (*Petroff*, *Turgenjeff*). Овде, дакле, такође отступамо од фонетске транскрипције и поводимо се за аналогјом наших презимена на-*ов*, па остављамо онако како се у руском пише, а не како се изговара⁴⁾.

4. Акценат је саставни део фонетике једног језика. Ако стране речи треба писати онако како се изговарају у језику из ког су узете, то значи да их треба тако и *изговарати*, а акценат је битан елеменат изговора. Међутим ми не изговарамо *Москва* већ *Мџсква*, изговарамо *Петрџоград* а не *Петроград*, *Иван* а не *Иван*, *Тџлсџој* а не *Толсџој*. И овде се, дакле, отступа од фонетичности, само, ако се хоће да задржи руски изговор, мора се акценат нарочито означити, нпр. *Корџнин*, *Сџојунин*, *Турџџев*, *Никиџшин*.

1) Упореди Р. Кошутић, Грам. тика рускога језика Iа, стр. 29—39 и Б. А. Богородицкиј, Опытъ физиологји общерускаго произношенія. Казань 1909, стр. 62.

2) Ibid. стр. XIII—XVI и 36 (Напомена) и Б. А. Богородицкиј, *ibid*.

3) Да је ова гласовна појава одавно захватила и московски књижевни говор, а не да је донета из јужновеликоруског, види се по речима као *диџя*, *мизинеџ*, *свидџшель*, *свирџџни* и др. (упор. са *џџи*, срп. *мџзимаџ*, *сведок*, ст. слов. *сверџиџ*), где се место неакц. џ и пише *и*.

4) Ово отступање утолико пре се може допустити што се и у нашим речима *в* на крају слога не изговара као јасно *в* већ као глас између *в* и *ф*, управо у почетку звучи као *в* а на крају као *ф*. То је у дијалекту који лежи у основи књижевног говора, а већ зна се да се у неким дијалектима *в* у таком положају изговара као *ф*.

5. При превођењу с руског врло често наилазимо на насловенска имена: грчка, латинска, француска, енглеска, немачка и др. Како их транскрибујемо? Онако исто као кад их узимамо из тих језика непосредно, а не онако како их Руси изговарају. Ми не транскрибујемо *Гѣше* као *Гјоке*, *Гюго* као *Гуго*, *Альберш* као *Алберш*, *Гольбејн* као *Голбејн*, *Дюма* као *Ђума*, *Дюрош* као *Ђурјуш*, *Золя* као *Золя*, што би најприближније одговарало руском изговору, већ пишемо *Геше*, *Иго*, *Алберш*, *Холбајн*, *Дима*, *Дири*, *Зола*, како се једино може изворни изговор обележити нашим словима.

Кад се отступа од фонетске транскрипције руског изговора неруских имена, утолико пре се може отступити кад се тиче имена која су нама и Русима заједничка, било да су народна, дакле словенског порекла, било да су календарска: грчка, латинска и јеврејска. Зато је потпуно оправдано писати *Василиј* као *Василије*, а не *Васиљиј*, *Александръ* као *Александар* а не *Александр*, *Иља* као *Илија*, а не *Иљја*, *Никишинъ* као *Никишин* а не *Њикишин*, (јер је првобитно значило *Никишин син*), *Малининъ* као *Малинин* а не као *Маљињин*, (јер је постало од речи *Малина*).

6. Ових пет досад изнетих и употребом освештаних случајева отступања од фонетичке транскрипције имена довољни су и сами да покажу немогућност апсолутне примене тога принципа на транскрибовање руских имена. Остаје да размотримо још једну важну категорију случајева, који највише и долазе у питање, стварајући највећу забуну и изазивајући шаренило и недоследност у употреби. Мислим на транскрибовање руских *меких сугласника*, који су нарочито обележје руског језика, далеко изразитије него других словенских језика.

Ако узмемо у обзир примере које је проф. Белић навео у свом „Правопису“ (у „Правописном упуству“ нема тих примера): *Њекрасов*, *Лођ*, *Бођански*, *Мицкјевич*, *Дрђина*, видимо да би све умекшане руске сугласнике требало транскрибовати нашим меким или непчаним сугласницима, у колико их имамо, иначе умекшаност означити сугл. *ј*. Овде, истина, нема примера за све умекшане сугласнике, али би се по аналогiji могло закључити да и све друге треба на исти начин транскрибовати. Међутим пољско *ђ* у *Lodz* разликује се од руског меког *д* у *Бодјански* или рецимо у *Појодинъ*, као што је меко *н* у *Њекрасовъ* друкчије него наше *њ* у *Њејош*. Зато је потребно да о овоме детаљније проговоримо.

III

На примерима узетим из разних преводиљаца и писаца, а које сам у почетку навео, видели смо да се руски умекшани сугласници на разне начине транскрибују: ни један се од њих не транскрибује увек нашим непчаним сугласником, већ се, неки чешће неки ређе, или транскрибују као тврди сугласници или замењују било нашим најсличнијим меким сугласницима било додавањем сугл. *j* после тврдог сугласника (*l'* = *л* или *љ*; *n'* = *н* или *њ*; *d'* = *д*, или *ђ*, или *дj*; *š'* = *ш*, или *ћ*, или *шj*; *z'*, *c'* = *з*, *с* или *зj*, *сj*; *p'* = *р* или *рj*; *b'*, *v'*, *m'*, *u'*, *φ'* = *б*, *в*, *м*, *џ*, *ф* или *бj*, *вj*, *мj*, *џj*, *фj*). Из наведених примера види се да су исте сугласнике више пута исти преводиоци на разне начине транскрибовали, а ретко има случајева да су сви преводиоци један умекшан сугласник на исти начин транскрибовали. То значи или да се они из неких разлога нису увек придржавали фонетске транскрипције, или да нису познавали добро природу руских умекшаних сугласника, или да наши „меки“ (непчани) сугласници не одговарају потпуно руским. Шта је уствари, видећемо ако прегледамо природу тих руских умекшаних сугласника.

Сви руски сугласници, сем *й*, *ш*, *ж*, *ц*, *ч*, *щ*, могу се изговорити тврдо и меко. Меко се изговарају кад после њих дођу самогласници *e* (*ѐ*), *ѣ*, *и*, *я*, *ю* и *ѝ*. Природа свих ових меких сугласника је иста, јер им је начин артикулације исти: *код свих се средњи део језика пришисне уз тврдо неће као кад се изговара j¹*). То долази отуда што је после њих долазио глас *j* (који се научно обележава *j̣*), за који се не употребљава засебан знак већ заједнички са самогласницима који иза њега долазе. Ове руске меке сугласнике, који се научно обележавају: *l'*, *n'*, *t'*, *d'*, *s'*, *z'*, *r'*, *b'*, *v'*, *m'*, *p'*, *f'*, *k'*, *g'*, *h'*, нашим словима за невољу најприближније изговору бисмо означили као: *лj*, *њj*, *шj*, *дj*, *сj*, *зj*, *рj*, *вj*, *мj*, *џj*, *фj*, *кj*, *гj*, *хj*, само с том напоменом да се ту не чује никакво *j*, већ да једино језик треба наместити тако као да ће се после ових сугласника изговорити *j*, како се чује у речима као *моје*, *који*.

Ако сад упоредимо руске меке сугласнике с нашим меким или непчаним, видећемо, прво, да у нашем језику нема толико меких сугласника као у руском, друго, да ми немамо увек мек

¹) Ср. В. А. Богородицкіј, *op. cit.*, стр. 37 и 42—46; О. Брокъ. Очеркъ физиологіи славянској рѣчи, (Енциклопедія славянској филологіи. Выпускъ 5.2). С. Петербургъ 1910. на стр. 29; Р. Кошутѣ. Руска Граматика Iа. стр. 7-17.

сугласник, ако га у опште имамо онде где је у руском мек, и, треће, да је природа наших меких сугласника друкчија него у руских. Ово долази отуда што сви руски меки сугласници нису истовременог порекла и што се природа неких наших првобитно меких сугласника изменила.

Прасловенску палатализацију скоро подједнако су наследили и руски и српски језик, с том разликом што руски за неке палатализоване сугласнике наслеђене из прасловенског језика има нарочита слова, као и српски: — *zj > ж, *sj > ш, *gj > ж, *kj > ч, *tj > ч (срп. ћ), *dj > ж (срп. ђ), — јер су се добили потпуно нови сугласници, који и нису палатални, а друге обележавава истим словима којим и тврде, а то су л', н' и р', за које српски има љ и њ, док је р' одавно отврдло. Доцније су се у руском скоро сви сугласници па и л и н, почели изговарати меко пред и, е, ђ, я, ю, њ, тако да су се ови нови л' и н' изједначили са старим, а у српском овог новог умекшавања није било (изузевши случајеве као *веселје, знање*, где имамо специјално српску, нову палатализацију од *веселје, знанје*). Овим путем добили су се у руском од свих сугласника (сем ј, ж, ш, ч, ц, џ) њихови парњаци умекшани или „палатализовани“, док су у српском само љ, њ, ћ и ђ „меки“ или „непчани“, према нашој граматичкој терминологији. Али ћемо разлику између наших и руских меких сугласника најбоље уочити ако редом прегледамо све те сугласнике.

1. *Меко л'*. Изговара се испред е, ѓ, ђ, я, ю, и (i) њ тако што се место додира језиковог врха приближи више средини тврдог непца него при изговору нашег л. С гледишта физиолошко-форметског руско меко л' није умекшано тврдо руско л¹⁾ већ умекшано европско т. зв. „средње“ l, како га изговарају Французи, Немци, Пољаци и др., и с којим је и наше л скоро једнако. Наше пак љ се изговара друкчије него руско меко л', јер је врх језика лабаво отпуштен и додирује доње зубе, а горњи део језика широко додирују тврдо непце са жљебастим улегнућем, кроз који бочно пролази ваздушна струја (код мене с десне стране). Према томе руско меко л' стоји на средини између нашег л и љ, те би се с подједнаким правом могло транскрибовати и са л и са љ. Да наше л није далеко од руског меког л' види се по томе што европско l, које је готово истоветно с нашим л, Руси транскрибује

¹⁾ Слично тврдо л може се чути по Босни и Лици у речима као *лојсв бела, луд* и сл.

са *љ*, т.ј. изговарају га као меко *л'*, нпр. *Mill* — *Миль*, *Zola* — *Зоља*, *Voltaire* — *Вољџер*, *Lutter* — *Лјуџер* и др.

Раније смо видели да се при транскрипцији из руског узимају у обзир и други разлози сем фонетичности; и етимологија има утицаја на транскрибовање. Јер је руско меко *л'* у неким речима одвајкада меко и одговара нашем *љ*: *воля* — *воља*, *далѣ* — *даље*, *любљѣнѣ* — *љубљен*, *учиѣшељ* — *учишељ*, а у неким се доцније умекшало и ту је код нас обично *л*: *ледѣ* (*л'ош*) — *лед*, *лѣшо* — *лешо*, *гледѣшѣ* — *гледаши*, *арханѣлскій* — *арханѣлски*. Неоспорно је да у свима речима узетим из руског с меким *л'* треба место њега писати *љ*, ако се те или сродне речи нашег језика пишу са *љ*. Према томе, треба транскрибовати са *љ* имена као што су: *Любомирскій*, *Кљочевскій*, *Земљаникинѣ*, *Васиљев*, (јер и ми имамо *Васиљ*, *Васиљев*), *Бѣлинскій* (јер и ми имамо *Белин*), *Зелинскій* (јер и ми имемо *зеља*, *зељин*), *Полевой* (јер и ми имамо *поље*). *Данилевскій* (јер код нас суфикс *-ев* (м. ов) долази само после непчаних сугласника, а овде је *л* меко од старине као и у нашим речима *Никољдан*, *Михољдан*).

У случајевима где руском меком *л'* одговара наше *л* имамо да се одлучимо како ћемо га транскрибовати, као *л* или као *љ*: *Лидија* или *Љидија*, *Алексадров* или *Аљександров*, *Железнов* или *Жељезнов*, *Малинин* или *Маљнин*. По моме мишљењу место меког *л'* у њаквим случајевима треба писати *л*. Ево зашто. 1) Сва страна, несловенска имена са *л* које Руси меко изговарају ми при превођењу с руског транскрибујемо са *л* а не с *љ*, нпр. *Либек*, *Лийкнехѣ*, *Најолеон*, *Зола* и сл., а не *Љубек*, *Љибкнехѣ*, *Најолеон*, *Зоља*. 2) Крштена имена су код Руса скоро сва календарска — грчка, латинска и јеврејска. Та иста имена имамо и ми, и ако у њима има *л* које Руси изговарају умекшано, ми ћемо га, наравно, при превођењу с руског, писати као *л* а не као *љ*, нпр.: *Илија*, *Јелена*, *Валерија* и др., а не *Иљја*, *Јељена*, *Ваљерија*. То исто вреди и за имена по оцу и презимена изведена од оваквих имена: *Илић*, *Јелењев*. 3) Логично је да се тако исто ради и кад се тиче имена (већином презимена и имена места) која су изведена од општесловенских основа, кад год нас таква имена потсећају на сличне наше речи. као нпр.: *Лѣсковѣ* (срп. *леска*), *Желѣзновѣ* (срп. *железни*), *Плеханов* (срп. „плех“), *Поливановѣ* (срп. *поливаши*), *Полежаевѣ* (срп. *полежайши*), *Левѣцкій* (срп. *левица*).

Али има доста руских речи које или немају сродних у нашем језику, или су толико промениле облик да мало личе на наше

сродне речи, или су туђег порекла. Ако такве речи имају меко *л'*, не може се правити паралела с нашим, да би се видело како их треба транскрибовати. У том случају мислим да треба овако поступити:

Где се *л* налази пред *ѣ, я, ю, ъ* треба га као и код сродних речи заменити са *љ*, нпр.: *Коля* — *Коља*, *Лёля* — *Љоља* (јер се својим обликом удаљила од нашег *Лела*), *Галя* — *Гаља* и уопште сва имена од мила која се и код нас свршавају на *-ља* (исп. *Веља*, *Беља*, *Смиља*; *Лёва* — *Љова*, (јер се крштено име *Левъ* изговара *Л'ов*, а име животиње *левъ* изговара *л'ев*), *Гольцев* — *Гољцев*, *Јельницкiй* — *Јељницки*, *Лядовъ* — *Љадов*, *Ляцкiй* — *Љацки*, *Мујжель* — *Мујжель*, *Баљмонiи* — *Баљмонiи* и сл.

Кад се у оваким речима *л* налази пред *е, ѳ, и*, треба га транскрибовати са *л* а не са *љ*, што би било доследно транскрипцији меког *л'* пред тим самогласницима код заједничких и сродних имена. Горе смо видели психолошко-етимолошке разлоге за тако транскрибовање, а овде ћу истаћи физиолошко-фонетске. Рекао сам већ да се руско меко *л'* подједнако разликује и од нашег *л* и од нашег *љ*, а напоменуо сам и да се руско тврдо *л* (на крају речи, пред сугласницима и пред *а, о, у, ѡ*) и начином артикулације и акустичким утиском разликује од нашег *л*. Па кад ми тврдо руско *л* замењујемо нашим *л* у именима као *Лавров*, *Луначарскiй*, *Лойаишинъ*, *Полшава*, зато што немамо другог слова за тај сугласник, можемо њим заменити и меко руско *л'* у именима као *Ленин*, *Лебедев*, *Ленски*, *Стјалински*, *Лишвинов* и др., јер и за меко *л'* немамо слова које би било његов тачан фонетски знак. Јер кад Руси имају једно слово *л* и за тврдо *л* и меко *л'*, међу којима је велика разлика, зашто ми не бисмо могли руско меко *л'* транскрибовати нашим *л*, кад су они један другом много ближи? Тиме се не бисмо огрешили о релативну фонетичност, а сачували бисмо етимологију.

2. *Меко н'*. Све што је казано за меко *л'* вреди и за меко *н'*, јер је начин њихове артикулације исти, као што сам већ напоменуо на стр. 17. Према томе, излишно је да понављам све разлоге за једну или другу транскрипцију, већ ћу само навести примере за сваки случај.

а) Туђа имена и презимена. Меко *н'* треба транскрибовати као *н*: *Нерон*, *Нелсон*, *Николсон*, *Вагнер*, јер их тако транскрибујемо и кад их узимамо из језика којима припадају носиоци тих имена

б) Календарска имена и од њих изведена „отчества“, презимена и имена места. У њима треба оставити *н* као што је и код нас: *Никола, Николајевић, Никишин, Леонид, Неонила, Аничков, Нешторовић, Николаев* и сл.

в) Презимена, надимци и географски називи изведени од заједничке словенске основе. Ако је у сродним речима код нас *њ* или би било, треба га писати у руским именима. Нпр. *Сшейњакъ, Свињин, Коневъ, Каменев, Тургеневъ, Еленевъ, — Сшейњак, Свињин, Коњев, Камењев, Турењев, Јелењев*, јер се и код нас завршују речи на *њак* (*горњак, предњак*), *-ев* може стајати само после *њ* а никако после *н* (*ѡањев, Сшењевац*), а *Свињинъ* је постало од *свињя* т.ј. *свиња*. Кад у српским речима које су сродне с руским именима са меким *н'* има *н*, треба те речи и транскрибовати са *н*, а не са *њ*. Нпр: *Незеленовъ, Нелидовъ, Нечаевъ, Немировицъ - Данченко* (све сложене с одречном речцом *не*, која се у српском не изговара као *ње*); *Бунинъ, Дружининъ, Сшоюнинъ, Мечниковъ, Посѣтниковъ, Плошниковъ, Сшранникъ*, (јер се и код нас сродне речи свршују на *нин*, и на *ник* и *ников*, а не на *њик* и *њиков*: *пашник, гласник, мучеников, Посниковић* и сл).

г) Чисто руска имена. Код њих треба поступити као што је казано за меко *л'* у таквим случајевима. Дакле, ако се *н* налази пред *ѣ* *я*, *ю*, *ѣ* треба га транскрибовати са *њ*, јер се у таком случају *њ* пише и у сродним речима. Н.пр.: *Плешнѣв, (Плешњов), Анюша, Буњаковъ, Аня, Маня, Соня, Кашѣнька* и сл. *Њ* треба писати и пред *е* код имена од мила кад су изведени од оваких имена на *-ня*, као што су: *Сонечка, Манечка* и др.

3. Меки *д'* и *ш'*. Ови меки сугласници много се више разликују од наших „непчаних“ *ђ* и *ћ* него што се разликују меки *л'* и *н'* од наших *љ* и *њ*. Јер *д* и *ш* у руском постају умекшани на исти начин као и *л* и *н*, па су као и ови чисти палатални гласови, док су наши *ћ* и *ђ* давно већ постали фрикативни. Руски *ш'* и *д'* су затворни, тренутни гласови као и *ш* и *д*, само са елементом умекшаности т.ј. с приближавањем језика за изговор *ј*, а наши *ћ* и *ђ* нису више затворни, тренутни гласови као *ш* и *д*, од којих су постали, већ експлозивни, продужни и фрикативни т.ј. са елементом шума. Руски меки *ш'* и *д'* могу се научно-фонетски обележити са *т'* и *д'* или *тј* и *дј*, а *ћ* и *ђ* са *т^с* и *д^з*, т.ј. као сложени сугласници чији је први део умекшано *ш* одн. *д*, а други део умекшано *ш* одн. *ж*. Руско *ш'* много личи на чакавско *ћ* или *ћ* како га изговарају Пироћанци, у чијем се дијалекту место *ћ* и *ђ*

изговара *ч* и *џ*. Истина, и у руском меки *ш'* и *д'* могу имати разне нијансе, па им се изговор може понекад доста приближити изговору нашег *ћ* и *џ*, али нас се тиче само нормалан, московски књижевни изговор.

Иако умекшаност руског *ш* и *д* постаје на исти начин као и умекшаност *л* и *н*, за које смо видели да се у неким случајевима по пореклу поклапају с нашим *љ* и *њ*, ипак руским меким *ш* и *д* никад не одговарају наши *ћ* и *џ*. Јер од прасловенског *tj* и *dj*, од којих су постали наши *ћ* и *џ*, добило се у руском *ч* и *ж* (од *дж*), а где у руском има *ш* и *д*, били тврди или умекшани, и код нас има *ш* и *д*. Према овоме, јасно је да руском меком *ш'* и *д'* не одговарају наши *ћ* и *џ*, ни фонетски ни етимолошки, па се не би могли ни замењивати узајамно при транскрибовању. Међутим, ми смо видели да према Правопису проф. Белића подједнако треба транскрибовати са *ћ* и руско *Бодянский* и пољско *Lodz'*, а са *ћ* чешко *Dršina*, иако се пољско *dz'* изговара скоро исто као наше *џ*, а *д* у *Бодянский* као *д'*, онако како смо горе објаснили. Што се тиче чешког *t* у *Dršina*, оно се исто тако изговарао меко као руско меко *ш* н.пр у *Никишинъ*.

Како, дакле, треба транскрибовати меко *ш'* и *д'*? Према природи њиховој не би се могли транскрибовати са *ћ* и *џ*, али има случајева кад се не могу транскрибовати ни са *ш* и *д*. Пример *Бођански* код проф. Белића је добар за те случајеве, али се по њему не види да ли са *ћ* треба транскрибовати и свако друго меко *д'* нпр. у *Надеждинъ*. То би се могло закључити, судећи по примеру *Dršina* — *Дрџина*, јер се чешко *t*, као што смо малочас рекли, изговара исто као руско меко *ш'*.

Према свему што је казано о овим меким сугласницима, а у вези с оним што је казано за *л'* и *н'*, мислим да *ш* и *д* треба транскрибовати са *ш* и *д* кад стоје пред *е*, *ѣ*, *и*, (*і*), н.пр. у именима као: *Демидовъ*, *Андерсонъ*, *Авдѣевъ*, *Денисъ*, *Владимировъ*, *Погодинъ*, *Димиѣриевна*, *Тишъ*, *Пехѣеревъ*, *Махошинъ*, *Никишинъ*, *Тихонравовъ* и др. Ипак *Лебедевъ* треба писати *Лебеѣев*, јер *-ев м. ов* не долази после *д*, а *Рѣдько* као *Реѣко*.

У случајевима кад после *ш'* и *д'* долази прво *ь* а после ма који вокал треба их транскрибовати са *шј* и *дј*, јер *шья* и *дья* значи *ш'ја*, *д'ја*. На пр.: Татъяна (скраћ. од *Ташіяна*) *Ташјана*, *Аркадѣевна* (од *Аркадјевна*) — *Аркадјевна*, али ипак *Дьяконовъ* — *Ђаконовъ*, јер се *дьяконъ* каже српски *ђакон*.

Најзад, кад *д* и *ш* долазе пред *я*, *ю*, а то је већином у именима од мила, треба их транскрибовати са *ћ* и *ђ*, јер је тако већином и уобичајено. Н.пр.: *Федя*, *Пешя*, *Чисшяковъ*, *Башюшковъ*, *Бердяевъ*, *Пушяшовъ* и др. Ипак имена као *Тючевъ*, *Тюмень* треба транскрибовати као *Тјучев*, *Тјумењ*, јер ако би се транскрибовале као *Ђучев* и *Ђумењ*, много би се својим изгледом удаљиле од оригинала.

4. *Меки с' и з'.* И *с* и *з* могу на исти начин постати умекшани као и раније поменути сугласници. Али док смо код других сугласника видели да се понеки пут могу транскрибовати нашим најсроднијим „непчаним“ сугласницима, дотле се то не може никад учинити са *с'* и *з'*. Јер од *сј* и *зј* у нашем језику су се развили *ш* и *ж*, који немају никакве везе с „меким“ или „непчаним“ сугласницима, док су руски *с'* и *з'* заиста меки. У неким говорима нашег херцеговачког дијалекта чује се врло слично меко *с'* и *с'* у речима као *с'екира* м. *сјекира* и *з'еница* м. *зіеница*. Па као што немамо никаквог засебног слова за те наше меке сугласнике тако не можемо ни руске *с'* и *з'* друкчије транскрибовати него са *с* и *з*. Н.пр. *Се.чѣнъ*, *Сергѣвичъ* *Алексеѣвна*, *Зелинскій*, *Незеленовъ*, *Кузинъ* — *Семјон*, *Сергејевић*, *Алексејевна*, *Зелински*, *Незеленов*, *Кузин*.

У случајевима где после меког *с'* и *з'* долазе *а*, *о*, *у* (т.ј. *ся*, *сѣ*, *сю*) транскрибоваћемо *с'* и *з'* као *с* и *з*, а *ѣ*, *я*, *ю* као *јо*, *ја*, *ју*. Н.пр.: *Ася*, *Вася*, *Овсяниковъ*, *Ксюнинъ*, — *Асја*, *Васја*, *Овсјаников*, *Ксјунин*.

5. *Умекшани б', ѿ', м', в', ф'.* Овим сугласницима код нас у истим именима, или у сродним речима од којих су изведена имена, одговарају тврди сугласници, и тако их треба и транскрибовати. Н.пр. *Трубецкој*, *Пащайенко*, *Пещров*, *Веневишин*, *Лебеђев*, *Феђин*. Преводиоци обично транскрибују ове умекшане сугласнике испред *ѣ* са *ј* после њих, н. пр. *Бјели*, *Вјера* и сл. Али пошто се *ѣ* у руском одавно изједначило са *е*, то се и сугласници пред њима подједнако изговарају, те нема разлога да се различно транскрибују. У *Трубецкој* и *Бѣлий* *б* се потпуно исто изговара, па га на исти начин треба и транскрибовати. Кад нико неће руско *Елена* транскрибовати са *Јељена* или *Јелјена*, тако исто нема никаквог разлога да се *Вѣра* транскрибује са *Вјера*. То би се једино могло можда допустити у јужном изговору. Према томе, треба писати: *Бѣлий* — *Бели*, *Еѣлинскій* — *Бељински*, *Побѣдоносцевъ* — *Победоносцев*, *Вѣра* — *Вера*, *Невѣровъ* — *Неверов* и сл.

Али ако ови уснени сугласници стоје пред *ѣ, я, ю*, онда се они, разуме се, пишу са *ј*. То је најчешћи случај кад стоје пред *ѣ*, које треба транскрибовати са *јо*, остављајући сугласник непромењен. Н. пр. *Семѣнѣ* — *Семјон*, *Фѣдорѣ* — *Фјодор* и сл. Само ваља имати на уму да тако треба учинити ако је то чисто руско име или толико измењено заједничко име да се доста разликује од нашег. Иначе треба оставити као код нас, н. пр. *Пѣшрѣ* — *Пеѣшар*.

6. *Умекшани сугласници k, г, х*. Треба их транскрибовати као тврде пред *е, ѳ, и (i)*, т.ј. *ке, кѳ, ки* и сл. као *ке, ки*, јер и у нашем језику се у *ки* па и у *ке k* изговара мекше, али се у писању не разликује од *k* у *ка, ко, ку*, (док се у пољском меко *k, г* и *х* пишу *ki, gi, hi* н. пр. *Sienkiewicz.*) Једино ако се *k* налази пред *ѣ, я, ю* у именима којих ми немамо, мора се транскрибовати као *кјо, кја, кју*, а то вреди и за *г* и *х*. Н. пр. *Ашевски, Боѣкин, Лункевиѳ, Маркевиѳ, Серѳѳѳ* — *Сергејев, Сиѣанкевиѳ, Јушкевиѳ* и сл.

7. *Умекшано р'*. Наш језик је, истина, имао некад меко *р*, али се оно одавна изједначило с тврдим. У руском, обрнуто, прасловенско меко *р* сачувало се и изједначило с новим умекшаним *р* испред *е, ѳ, и (i), ѳ, я, ю*. При транскрибовању руских имена обележићемо меко *р'* нашим *р*, н.пр. *Андрејевиѳ, Јере.мија, Кресѣовски, Кривенко. Милер, Погорелов, (Погорѳлов), Горки (Горѳкиј), Решѣшников (Рѳшешниковѳ)*. Разуме се да ћемо *ря, рю, рѳе* транскрибовати као *рја, рју, рје* н.пр.: *Прядкинѳ—Прјадкин, Брюсовѳ—Брјусов, Бирјоковѳ—Бирјоков, Лурѳе—Лурје* и др.

На крају овог излагања о транскрибовању руских умекшаних сугласника да напоменем да је код нас готово уобичајено замењивати их било нашим непчаним било са тврдим *ј* ако стоје пред *ѳ*. Тако се обично пише *Бѳлий—Бјели, Бѳлинскиј—Бјељински, Сѳровѳ—Сјеров, Рѳѣинѳ—Рјејин, Желѳзновѳ—Жељезнов, Нѳмцович—Њемцовиѳ, Пѳшковѳ—Пјешков, Лѳсковѳ—Љесков, Поѳѳхинѳ—Пошјехин, Вѳра—Вјера, Серѳѳ—Серјеј, Пѳѳуховѳ—Пјеѳухов, Карѳѳѳ—Карјејев* и сл. Пошто се у руском словом *ѳ* обележава потпуно исти самогласник као и словом *е*, са подједнаким умекшавањем претходног сугласника, то нема никаквог разлога да се та умекшаност код нас обележава само у случају пред *ѳ*, тим пре што и у нашем језику (у екавском) нема никакве разлике у изговору *е* које је постало од *ѳ* и оног *е* које је од старине. Овако транскрибовање сугласника испред *ѳ* може се објаснити утицајем црквенословенског и ранијег нашег књижевног језика из времена пре Вука, у којима су сугласници испред *ѳ* изговарани са *ј*.

Видели смо да се сугл. -ч у именима по оцу и презименима час транскрибује као *ћ* а час као *ч*. Према „Правопису“ треба оставити *ч*, што мислим није оправдано. Ево зашто.

Прво, физиолошко-фонетски руско *ч* није једнако српском *ч*; прво се изговара мекше него друго. Графички се руско *ч* може обележити као $\widehat{t\check{s}}$, наше *ч* као $\widehat{t\check{s}'}$, а *ћ* као $\widehat{t'\check{s}'}$ тј. рус *ч* = $\check{s} + \check{s}'$ (меко *ш*), а наше *ћ* = $\check{s}' + c'$ (меко *с* које се мало разликује од меког *ш*). Акустички руско *ч* се поклапа са оним гласом каквим код нас људи који не разликују *ћ* од *ч* изговарају оба та гласа. Друго, етимолошки руском *ч* не одговара наше *ћ*, јер је од прасл. **tj* постало у руском *ч* а у српском *ћ*. Најзад, и семантички *ћ* у нашим презименима потпуно одговара гласу *ч* у руским презименима и „отчествима“, јер су и наша презимена првобитно била „отчества“.

Остаје нам још да видимо како треба писати руске сугласнике, који се при изговору изједначају по звучности или по начину образовања. Да ли их треба писати онако како их изговарамо или етимолошки т. ј. извршити просту транслитерацију? По моме мишљењу ни у овом случају не може се увек чувати фонетски принцип, јер би се често изглед имена деформисао. Зато се *Волжскій* мора писати *Волжски*, а не *Вољшки*, *Надсонъ* као *Надсон* а не *Најсон*, *Прядкинъ* као *Прјадкин* а не *Прјашкин*, *Рѣдъко* као *Ређко* а не *Рећко*, *Безселендѣвка* као *Безселендејевка* а не *Беселендејевка*, *Безсоновъ* као *Безсонов* а не *Бесонов*, *Мережковскій* као *Мережковски* а не *Мерешковски*, *Шмидѣъ* као *Шмидић* а не *Шмић* итд.

IV

Према досадашњем излагању, практична упутства за транскрибовање руских имена овако би изгледала:

I Транскрибовање у погледу облика

1. Лична имена (кришћена)

а) Ако су нама и Русима заједничка, треба их говорити и писати онако како се код нас употребљавају:

Аврам, Гаврило, Михаило, Василије (Васиљ), Јелена, Јевѣније (Јевђеније), Марија, Илија, Олга, Лидија, Александар, Пејтар, Сергеје, Кашарина, Игњаш, Павле, Аџим, Паншелија.

б) Календарска имена која су изменом неких гласова добила у руском нарочит изглед, тако да мало личе на иста наша имена, треба писати онако како се у руском изговарају:

Семёнъ—Семјон, Фёдоръ—Фјодор, Филофей—Филофеј, Авдошья—Авдошја, Феклисџа, Прасковья—Прасковја, Осий и др.

Али *Фома* треба писати *Тома*, јер је то грчко име обично код нас, а разлика је само у томе што се у руском грчко Θ изговара као *ф*. Име *Фадей* није ништа друго него наш *Тадија*, па се може, према укусу, транскрибовати и овако и онако.

2. Деминутивна имена од мила (хипокористика)

а) Ако су то чисто руска образовања, треба их тако оставити и у нашем језику:

Оља, Коља, Љоља, Саша, Сашењка, Серјожа, Шура, Андрјуша, Вања, Вањуша, Волођа, Иљуша, Марусја, Најаша, Њура, Пећа, Мића, Маша, Даша и сл.

б) Неки од ових деминутива се врло мало разликују од наших, па би се могли транскрибовати двојачко: и по нашем и по руском изговору:

Боря: Бора и Борја, Вася: Васа и Васја, Надя: Нада и Нађа, Аня: Ана и Ања, Каиџа: Каиџа и Каџа. Косиџа може само као *Косџа* јер се *Косџа* не осећа као деминутив.

3. Имена по оцу („отчества“) и презимена на -ич

У нашем језику треба их писати на *-ич*:

Ивановић, Пејровић, Григоровић, Лињевић, Сјасуљевић, Немировић-Данченко и др.

Женска „отчества“, разуме се, треба оставити без измене:

Пејровна, Осийовна, Кириловна, Стейановна, Илинишна, Никиџишна и др. При промени ових имена у 3 и 7 п. јед. треба да се завршују на *-и*, као именице, а не на *-ој*, као придеви, јер се код нас не осећају као придеви. Дакле: *Пејровни, Осийовни, Никиџишни* и др.

4. Презимена

При транскрибовању, у главном, задржавају свој руски облик. Према томе, ако су изведена од календарских имена, не треба их, као имена, подешавати према облику тих имена код нас.

На пр.: *Иванов, Пеширов, Васиљев* (а не *Василијев*), *Григорјев, Сергејенко, Јелисејев, Семјонов, Дмитријевић* и др.

Ова презимена, иако су пореклом присвојни придеви, мењају се као именице, јер се у нашем језику (као и наша таква презимена) не осећају као придеви: с *Ивановом*, с *Тургењевом*, с *Пушкином*, с *Никићином*, а не с *Ивановим*, с *Тургењевим*, с *Пушкиним*, с *Никићиним*, како је у руском.

Презимена на *-скій, -цкій* треба да се при транскрипцији завршују на *-ски, -цки*:

Досићевски, Вронски, Левицки, Поштоцки, Кошљаревски, Љацки, Никољски, Тарновски и др.

Женска презимена на *-ская, -цкая*, треба да се завршују на *-ска, -цка*:

Кохановска, Левицка, Лохвицка, Трубецка, Жадовска и др.

Овака презимена се осећају као придеви, па их и у нашем језику треба тако мењати: *Досићевској(а), Досићевском, Досићевским, Трубецке, Трубецкој* итд.

Презимена на *-ој* треба транскрибовати са *-ој*, а не са *-и*: *Толстој, Трубецкој, Пољевој, Луговој* и др. Ако је тако име изведено од речи која се у нашем језику не употребљава, оно се мења као да му се основа свршује на *-ј* т.ј. као н.пр. наше *Миливој*, дакле: *Толстоја, Толстоју, Толстојем*, а не *Толстога, Толстом, Толшим*. Али се већ *Трубецкој* не може рећи *Трубецкоја, Трубецкоју*, већ треба *Трубецкој(а), Трубецком*, па можда чак и у 1. п. *Трубецки*, према женском презимену *Трубецка*, јер се осећа да је то присвојни придев на *-цки*. То се исто може рећи и за *Луговој, Пољевој*, па ће лепше бити рећи *Луговога, Пољевога*, него *Луговоја, Пољевоја*.

5. Надимци

Надимке, било људске било животињске, треба преводити.

На пр.: *Хорь — Твор, Туманъ — Магла, Сучокъ — Гранчица, Блоха — Бува, Моргачъ — Мигало, Бирюкъ — Мруд* итд.

6. Географски називи

Имена мора, језера, река, планина, заселака, шума, њива и сл. треба преводити, ако се могу превести.

На пр.: *Жёлшое Море — Жушо Море, Ладожское Озеро — Ладошко Језеро, Уральскія Горы — Уралске Планине, Красный Яръ Црвени Вир, Черный Холмъ — Црни Брег, Бѣжинъ Лугъ — Бежина Ливада* итд.

Имена вароши и села не треба преводити, чак и кад су састављена из две речи, од којих је прва придев.

На пр.: *Красноуфимск, Орехов, Верхњеуралск, Белозерск, Новгород, Славјаносербск, Славјанск, Дорогобуж, Бородино, Бологоје, Звенигородка, Белгород, Холм*. Једино оваким именима треба дати наш наставак, ако је у руском друкчији.

На пр.: *Черный Яръ — Чорни Јар, Красный Холмъ — Красни Холм, Красное Село — Красно Село, Царское Село — Царско Село, Бѣлая Церковь — Бела Црква, Великія Луки — Велике Луке, Жишковићи, Јурковићи, Јурјевићи, Сухинићи, Никольское — Никольско, Алексѣвская — Алексејевска, Рождестѣвенское — Рождестѣвенско, Каменская — Каменска* и др.

Ако су географска имена женског рода на *-ь* у српском се мењају као именице мушког рода. На пр.: *Казань: Казан — Казана, Тверь: Твер — Твера, Сызрань: Сизран — Сизрана, Пермь: Перм — Перма* и др.

Географска имена (и презимена) на *-ецъ* треба оставити с тим наставком; јер и у нашем кајкавском дијалекту има тај наставак место *-ац*, н. пр.: *Бобринец, Олонец, Торойец, Черейовец, Јурјевец, Козелец, Јелец, Одинец* (презиме) и сл.

Пошто је *е* у наст *-ецъ*, као и наше *а* у *-ац*, „непостојано“, т.ј. испада у другим падежима, могло би се у промени оваких имена и изоставити. Ако су таква имена постала од обичних речи, које су и код нас у употреби или се завршују на *-овец, евец*, у осталим падежима *е* треба избацити, као да је у 1 п. *-ац*. На пр. *Лийовец — Лийовца* а не *Лийовеца, Козелец — Козелца, Јурјевец — Јурјевца*, и сл. Али *Олонец — Олонеца, Торойец — Торойеца, Бобринец — Бобринеца*, јер нам је основна реч непозната, па се за нас основа свршује на *-ецъ* у свима падежима.

II Транскрибовање у погледу на гласове

1. Самогласници

Самогласници се не транскрибују онако како се у руском изговарају, већ како се пишу т.ј. врши се проста транслитерација, причем се *ы* замењује са нашим *и*.

На пр.: *Москва, Одеса, Сызрань (Сызрань), Белгород, Салшиков (Салшыковъ) Могиљев, Смоленск, Орел, Новгород, Пейров, Подин* итд.

2. Сугласници

И сугласници се у већини случајева остављају без измене, тј. и код њих се врши транслитерација. Зато се при транскрибовању не води рачуна о једначењу по звучности и по месту образовања и о прелазу јасних сугласника у мукле на крају речи и слога.

На пр.: *Безсонов, Надсон, Мережковски, Борисољебск, Рјажск, Новгородцев, Коробка, Безбородко, Зубков, Жињевски, Волжски, Крилов (не Крилоф), Крачковски (не Крачкофски)* итд.

Зато мислим да би било оправдано чак и удвојене сугласнике остављати при транскрипцији, нпр.: *Анненков, Введенски, Коллоншај, Дрожжин, Россов, Поссе, Будде, Гийиувс, Соллогуб, Сшраник* и сл.

Меки сугласници се различно транскрибују. Или се остављају без измене, или се замењују сличним меким сугласницима нашег језика, као што се види из овог прегледа за све такве сугласнике.

Меко л

1. Транскрибује се као л:

а) У именима где је код нас л или где би било:

Лидија, Александров, Филипов, Сухово — Қобилин, Плеханов, Слейцов, Малинин, Сухомлинов, Јелисејев, Илин (Иљин), Архангелск, Красноселски, Гавриленко, Железнов, Поливанов, Полежајев, Левишов, Лесков, Јелец, Смоленск, Паншелејев и др.

б) У именима чисто руског или туђег порекла:

Ленин, Лермоншов, Ленски, Лебејев, Сшалински, Лишвинов, Венелин, Секулин, Кавелин.

2. Транскрибује се као љ:

а) У именима где је код нас љ или где би било:

Васиљев, Васиљевић, Бељински, Земљаникин, Љубомирски, Кључевски, Зељински, Пољевој Даниљевски, Доброљубов, Шчегољев, Могиљев, Бељски, Никољски, Вољски.

б) У именима руског образовања (пред њ, ѝ, ја, ју):

Миљуков, Пейљура, Қораљов, Кошљаревски, Љацки, Некљудов, Љадов, Љова, Шабелјска, Пиљски, Емељјанов, Кољцов, Мељников, Баљмонш, Аљбов, Гогољ, Мујжељ и др.

Меко н**1. Транскрибује се као н:**

а) У именима где је код нас *н* или где би било :

Никола, Николајевић, Никишин, Аничков, Несиеров, Даниљевски, Неверов, Немировић-Данченко, Јесенин, Дружинин, Сшрунин, Нижњи,

б) У именима руског образовања:

Гарденин, Корнилов, Ленин, Сшојунин, Бакунин, Чернилов, Звенигород, Овсјанико-Куликовски, Плошников, Минин, Мечников, Нежин (Нџжинџ), Нелидов, Нечајев.

2. Транскрибује се као њ:

а) У именима где је у основи код нас *њ* или где би било :

Коњевски, Свињин, Камењев, Тургењев, Сањин (од Сања), Јелењев, Сшейњак, Нижњи.

б) У именима руског образовања:

Плеињов, Ања, Ањуша, Њура, Соња, Соњечка, Мања, Мањечка, Буњаков, Срезњевски, Мењшиков.

Меки т и д

Обично се остављају као *ш* и *д*; *ь* после њих се изоставља а самогласници *е, ђ, и* се пишу и читају као *е, и*. Једино се *ија, дя, шио, дю*, транскрибује као *џа, џа, џу, џу*. На пр. *Сшейанов, Тихонов, Тершиорев, Сшейњак, Кайусшин, Дијесиеров, Ајухшин, Пошехин (Пошџхинџ), Надеждин, Јудин, Ташјана.*

Али: *Пеџа, Феџа, Берџајев, Пуџаишов, Баџушков, Чисџаков, Баконов, (Дџяконовџ), Реџко (Рџдџко), Тоџма (Тошџма).* Ипак: *Тјумењ, Тјучев, Усијуи, Усинаровск.*

Остали меки сугласници

За остале меке сугласнике ми немамо слова чија би гласовна вредност бар приближно одговарала руском изговору. Зато се при транскрибовању имена с тим сугласницима врши проста њихова транслитерација. При том се *ь* изоставља, а *е, ђ, и* транскрибују као *е, и*, а *ѣ, я, ю* као *јо, ја, ју*. На пр. *Авсејенко (Авсѣенко), Алексејев, Грузински, Кузин, Озеров, Седов (Сѣдовџ), Серошевски (Сѣрошевскій), Писемски, Гусев, Бесшужев, Белозерска, Белински, Вербицка, Венгеров, Весновски, Вешрински (Вѣшринскій), Медведски (Медвѣдскій), Науменко, Неведомски (Невѣдомскій),*

Нефедов, Пешров, Пешухов (Пѣшухов) Сѣерански, Победоносцев (Побѣдоносцевъ), Пошаѣенко-Кирѣичников, Никишин, Сергејев (Сергѣевъ), Сѣанкевић, Јушкевић, Феѣ, Андрејевић, Борисов, Гарин, Пешков (Пѣшковъ), Горки (Горькѣй), Карелин, Карејев (Карѣевъ), Кресшовски, Лазаревски, Погорелов (Погорѣловъ), Решешников (Рѣшешниковъ), Середа, Орешков (Орѣшковъ).

Васјуков, Денисјук, Алфјоров, Вјазма, Вјашка, Вјаземски, Семјонов, Хомјаков, Соловјов, Мјакошин, Помјаловски, Брјусов, Бирјуков, Григорјев, Прјадкин итд

У свим другим случајевима, уколико овде нису поменути, нека одлучи језичко осећање по коме изнесеном пропису да се поступи.

Милош С. Московљевић.